

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการทบทวนวรรณกรรมนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนของทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในส่วนของทฤษฎีนั้นผู้วิจัยได้แบ่งย่อยออกเป็น 4 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
ดังนี้

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความหมาย ความหมายนัยตรง ความหมายนัยประหวัดและสัญลักษณ์
(Semiology)

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการแปรของภาษา

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับ Associative Field

1.4 เอกสารเกี่ยวกับชื่อของดอกไม้

2. ส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนของทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีความหมาย ความหมายนัยตรง และความหมายนัยประหวัด

ทฤษฎีเกี่ยวกับความหมาย

ในคำหนึ่งคำประกอบด้วยรูป (form) และความหมาย (meaning) ความหมายของคำเป็นสิ่ง ที่บอกถึงรูปลักษณ์ หรือลักษณะของคำที่เราเอ่ยหรือกล่าวขึ้นมาเพื่ออธิบายคำที่เรากล่าวให้เกิดเป็น รูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่คนในสังคมได้ตกลง เข้าใจ และรับรู้ร่วมกัน ได้มีนักภาษาศาสตร์หลาย ท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความหมายไว้มากมาย ซึ่ง พัทธะ อัสวนิเวศน์ และคณะ (2547) ได้ สรุปทฤษฎีด้านความหมายออกเป็น 3 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีอ้างอิง
2. ทฤษฎีความคิด
3. ทฤษฎีพฤติกรรม

1. ทฤษฎีอ้างอิง อธิบายว่าความหมายเกิดจากการอ้างอิง ทฤษฎีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น ความคิดที่เกิดกับคนธรรมดาสามัญทั่วไป คือ คำย่อมอ้างอิงถึงสิ่งที่มีอยู่ในโลก เช่น “หนู” อ้างอิง ถึงสัตว์ชนิดหนึ่ง “สมศักดิ์” เป็นชื่ออ้างอิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง “โกรธ” อ้างอิงถึงอารมณ์ชนิด หนึ่ง “เก่า” อ้างอิงถึงคุณลักษณะอย่างหนึ่ง ฯลฯ สรุปคือ คำในภาษามีความหมายได้เพราะเป็น สัญลักษณ์แทนสิ่งอื่น คำไม่มีความหมายในตัวเอง ความหมายเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคำและ สิ่งที่ถูกอ้างอิงถึง

มีปัญหาหลายอย่างที่ทฤษฎีนี้ไม่อาจให้คำตอบที่น่าพอใจได้เช่น ทำไมคำเดียวกันจึงอ้างอิง ถึงหลายสิ่งได้ เช่น “ดิฉัน” ถ้า น.ส. คำเป็นคนพูดก็อ้างถึง น.ส. คำ ถ้านางแดงพูดก็อ้างถึงนางแดง แสดงว่า “ดิฉัน” ไม่ได้อ้างอิงถึงตัวบุคคล แต่อ้างถึง “ผู้พูด” หรือ “บุรุษที่หนึ่ง” ถ้าความหมายเกิด จากความสัมพันธ์ระหว่างคำและสิ่งที่ถูกอ้างถึงจริง ความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า “ดิฉัน” กับ “น.ส. คำ” หรือ “นางแดง” ก็ย่อมจะต้องต่างกันไป แต่ความจริงก็มีได้เป็นเช่นนั้น “ดิฉัน” ลงหมายถึง “ผู้พูด” เท่านั้น

นอกจากนี้สิ่งเดียวกัน อาจมีคำเรียกได้หลายอย่างมีความสัมพันธ์ต่าง ๆ กันไป เช่น “พตท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร” และ “นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยในปัจจุบัน” อ้างถึงบุคคลคนเดียวกันแต่ มีความหมายที่ต่างกัน ปัญหาอีกข้อคือ เมื่อเราพูดถึง “นก” หรือ “แมว” เราอ้างถึงสัตว์ตัวใดตัว หนึ่งโดยเฉพาะหรือไม่ ดูเหมือนว่าบางครั้งก็เป็นการกล่าวลอยๆ โดยไม่อ้างถึงสัตว์ตัวใดเลย เช่น

“แมวเป็นสัตว์สะอาด” และเราก็มีคำซึ่งไม่ได้อ้างถึงสิ่งใดๆ ในโลกทั้งสิ้น เช่นคำว่า “ว่า” “ก็” ในภาษาไทย และคำว่า “to” ในภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. ทฤษฎีความคิด อธิบายว่าคำมีความหมายได้เพราะ เราใช้คำแทนความรู้สึกนึกคิดของเรา กล่าวง่ายๆ ได้ว่า คำ คือสิ่งที่เป็นตัวแทนความคิด ถ้าดูตามความคิดนี้จะแปลว่า เราสามารถคิดได้โดยไม่ต้องใช้ภาษา ภาษาจะไม่มีผลจำเป็นเลยถ้ามนุษย์ไม่ต้องการสื่อความคิดของตนเองออกมาให้ผู้อื่นทราบ ทฤษฎีนี้มีปัญหาหลาย ๆ ทฤษฎีแรก คือ คำบางคำเราไม่อาจอธิบายได้ว่าเราใช้แทนความคิดอะไร ดังตัวอย่างคำที่ยกไปแล้ว เช่น “ก็” “ว่า” “To”

นอกจากนี้ปัญหาใหญ่ คือ เราสามารถคิดโดยไม่ใช้ภาษาได้หรือไม่ ลองหลับตานึกถึงความคิดที่ว่า “ความพยายามเป็นบ่อเกิดของความสำเร็จ” ดูว่าเป็นอย่างไร “ความพยายาม” “ความสำเร็จ” ในความคิดของเราเป็นอย่างไร แยกกันได้เหมือนเราแยกคำได้หรือไม่ เราจะไม่มีใช้ภาษาเลยได้หรือไม่ และความคิดของแต่ละบุคคลจะเหมือนกันสำหรับคำทุกคำในภาษาด้วยหรือไม่

3. ทฤษฎีพฤติกรรม อธิบายว่าความหมายเกิดจากประสบการณ์ เกิดจากสภาพที่มีสิ่งกระตุ้นและมีปฏิกิริยาตอบโต้ (Stimulus-response) ตัวอย่าง เช่น แม่จับหมามาให้ลูกดูชี้ที่หมาแล้วพูดว่า “หมา ๆ ๆ” ไม่ช้าลูกก็เกิดความจำเชื่อมโยงระหว่างคำว่า “หมา” และ “สัตว์ที่แม่ชี้ให้ดู” ในแง่ทฤษฎีพฤติกรรมจะคล้าย ๆ กับทฤษฎีอ้างอิง ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายถึงความหมายของสิ่งที่ป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ดี แต่ต้องประสบปัญหาในการอธิบายความหมายของคำที่เป็นนามธรรม เช่น “ความดี” “จินตนาการ” ความหมายของคำประเภทนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

ส่วน Steinburg (1993) กล่าวว่าไว้ว่าความหมายของคำนั้นสามารถจำแนกออกตามที่มาได้ 4 แหล่ง คือ

1. รูปแบบของเสียง ที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัตถุ สถานการณ์ หรือ เหตุการณ์ในโลกของเรา เช่น เมื่อเราได้ยินคำว่า ‘dog’ เราก็จะนึกเชื่อมโยงไปถึงวัตถุที่มีอยู่ในโลกของเราที่มีรูปร่างคล้ายสุนัข

2. รูปแบบของเสียงที่ส่วนสัมพันธ์กับความคิด และประสบการณ์ที่อยู่ภายในจิตใจ เช่น เมื่อเราได้ยินคำว่า ‘pain’ เราก็จะนึกถึงความรู้สึกของความเจ็บปวดนั้น

3. การวิเคราะห์แยกส่วนประกอบของหน่วยคำนั้นก็สามารถทำให้ทราบความหมายได้เช่นกัน เช่น คำว่า ‘unprimitive’ ก็สามารถแยกออกได้เป็น un + primitive ซึ่งจากการแยกส่วนประกอบของหน่วยคำแล้วทำให้เราทราบความหมายของคำๆ นี้

4. บริบททางภาษา คือ การเดาความหมายของคำโดยอาศัยความหมายที่อยู่รอบข้างเป็นพื้นฐาน

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องความหมายโดยตรง

การแบ่งประเภทของความหมาย สามารถสรุปออกเป็น 2 ประเภทอย่างกว้างๆ ได้ดังนี้

ความหมายตรง (Denotation or Denotative meaning)

ความหมายตรงเป็นความหมายที่เราสามารถพบได้ในพจนานุกรม และเป็นความหมายที่คนทั่วไปรับรู้ และเข้าใจได้ตรงกัน เป็นความหมายที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่อ้างอิง (referent) ได้บนโลกของเรา และความหมายชนิดนี้ผู้พูดจะไม่ได้ใส่ความรู้สึก อารมณ์ ทศนคติ ประสบการณ์ ฯลฯ ลงไปในความหมายนั้น ๆ

ความหมายชนิดนี้ได้มีผู้เขียนหลายท่านเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ความหมายตามตัวอักษร (ศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา, 2545) ความหมายประจำของคำ (สุไร พงษ์ทองเจริญ, 2519) ความหมายตรง (พรพิลาศ เรื่องโชติวิทย์, 2535) ฯลฯ

พรพิลาศ เรื่องโชติวิทย์ (2535: 8) ได้เรียกความหมายชนิดนี้ว่า “ความหมายตรง” ซึ่งหมายถึง ส่วนที่ระบุถึงลักษณะที่ประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งๆ หนึ่ง ความหมายตรงจะแสดงหมวดหมู่ พร้อมทั้งรายละเอียดอื่นๆ เช่น วัตถุประสงค์ ส่วนประกอบ รูปร่าง หน้าที่ การทำงาน ฯลฯ ของสิ่งๆ คำๆ นั้นกล่าวถึง ความหมายตรงจะเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า “สิ่งนั้น คืออะไร”

ความหมายชนิดนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคำกับสิ่งที่อ้างอิงอยู่บนโลก (referent) ดังที่ สุริยา รัตนกุล (2545: 108) ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นความหมายที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างคำ (lexeme) นั้นกับคน สัตว์ พืช สิ่งของ สถานที่ คุณสมบัติ กระบวนการ กิจกรรม ฯลฯ ซึ่ง

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มียู่นอกระบบของภาษา แต่ภาษาสามารถบ่งชี้ความหมายของสิ่งที่มียู่นอกระบบของภาษาได้ได้การบ่งบอก (denote)”

ความหมายตรงอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ความหมายตามตัวอักษร” ซึ่ง ศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา (2545:7) ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นความหมายที่มีการตกลงร่วมกันทางภาษาให้มีความเข้าใจตรงกัน”

วรรณ ชินวิทย์ (2546 อ้างถึง สุไร พงษ์ทองเจริญ, 2519: 38-40) ว่า ความหมายตรง (Denotative meaning) เป็นความหมายประจำคำของคำๆ นั้น โดยไม่ได้อาศัยความรู้สึก หรือความนึกคิดอื่นใดเข้าไปตีความร่วมด้วย

Barthes (1957) ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นความหมายที่สอดคล้องกับภาพโดยตรง ในฐานะที่เป็นความหมายตามตัวอักษรหรือตามที่มันเป็นจริง”

ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องของมโนทัศน์

สุริยา รัตนกุล (2545) ได้สรุปแนวคิดของเรื่องมโนทัศน์ไว้ดังนี้

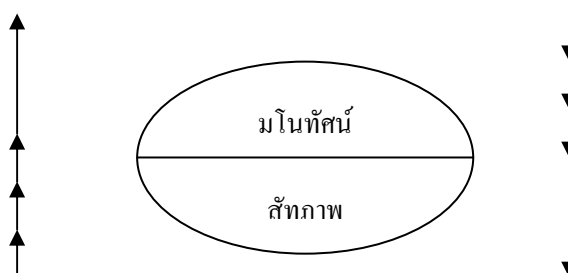
นักภาษาศาสตร์ 2 กลุ่ม กล่าวถึงคำว่า มโนทัศน์ (Concept) ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือ แฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure 1857-1913) และชาร์ลส์ เคย์ ออกเด็น (Charles K. Ogden 1889-1957) กับ ไอ.เอ. ริชาร์ดส์ (I.A. Richards 1893-1979) ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ไว้ดังนี้

1. แนวความคิดของเดอ โซซูร์

เดอ โซซูร์ มองความหมายในภาษาเป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดขึ้นในสมองของผู้พูดและผู้ฟัง เมื่อผู้พูดเปล่งเสียงและเมื่อผู้ฟังได้รับฟัง สัญลักษณ์ทางภาษา เดอ โซซูร์ ได้กล่าวถึงการหาหน้าที่ของสัญลักษณ์ทางภาษาไว้ว่า “สัญลักษณ์ทางภาษามีความเป็นสัญลักษณ์ขึ้นมาได้ คือ สามารถสื่อความหมายได้ มิใช่เป็นเพราะว่ามันช่วยเชื่อมโยงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้ากับสิ่งของนั้น แต่สัญลักษณ์ทางภาษามีความหมายเป็นสัญลักษณ์ขึ้นมาได้ เพราะมันช่วยสอดคล้องประสานมโนทัศน์ (Concept) เข้าไว้กับสัทภาพ (Image acoustique) คือรูปที่ปรากฏเป็นเสียงในภาษา

สัทภาพนั้นไม่ใช่สิ่งที่เป็นแต่เพียงเสียง คือเป็นแต่เพียงวัตถุธรรมทางกายคือ คลื่นเสียงเท่านั้น แต่เป็นรอยประทับของเสียงลงบนจิตของเรา ซึ่งแสดงประจักษ์พยานให้เราทราบด้วยอายตนะของเรา สัทภาพนั้นเป็นสิ่งที่กระทบผัสสะของเรา และถ้าเราจะกล่าวว่าสัทภาพเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมก็เพราะข้อนี้ ส่วนมโนทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรมยิ่งกว่าสัทภาพขึ้นไปอีก

นั่นคือ มโนทัศน์นั้นคือสิ่งที่อยู่ในจิต สัญลักษณ์ทางภาษาสามารถสื่อความหมายได้เพราะมันสอดคล้องประสานมโนทัศน์เข้าไว้กับสัทภาพ หมายถึง สัญลักษณ์ทางภาษาเป็นสัต์ที่อยู่ในจิตและเป็นสัต์ที่มีสองด้าน เดอ โซซูร์ ได้เขียนแผนภูมิการแสดงความหมายในภาษาไว้ว่า เหมือนกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นเหรียญที่มีสองหน้า หน้าหนึ่งเป็นมโนทัศน์ (Concept) อีกหน้าหนึ่งเป็นสัทภาพ (Image acoustique) แต่เพื่อความสะดวกในเวลาเขียนแสดงลงบนแผ่นกระดาษ การเขียนรูปแสดงเหรียญสองหน้าพร้อมกันลงบนกระดาษในรูปเดียวกันทำไม่ได้ เดอ โซซูร์ จึงเขียนแสดงเป็นเหรียญหน้าเดียวแต่มีซีกบนและซีกล่าง ดังภาพข้างล่างนี้

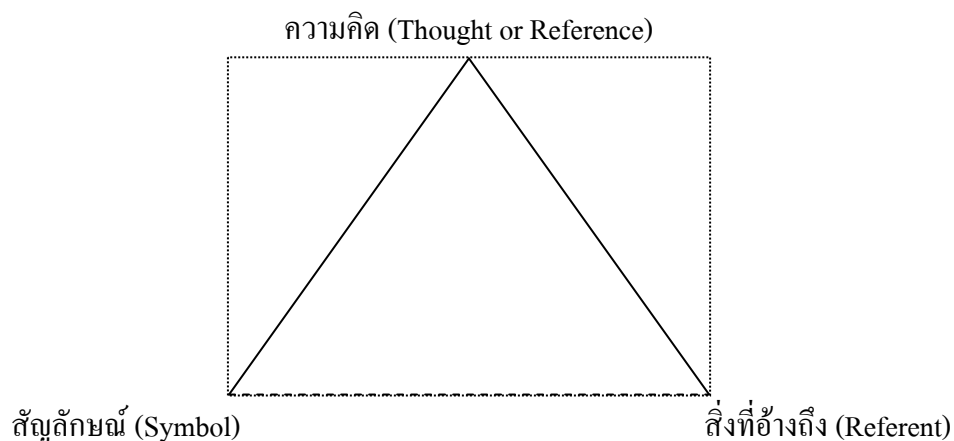
ภาพที่ 2.1 เหรียญหน้าเดียวแสดงแนวความคิดของเดอ โซซูร์

ที่มา: สุริยา รัตนกุล (2544: 52)

ตามแผนภูมินี้ คำทุกคำในภาษามีความหมายได้เพราะมีการสอดคล้องประสานระหว่างมโนทัศน์ซึ่งอยู่ในจิตใจของผู้ใช้ภาษา และสัทภาพคือเสียงที่เปล่งแทนคำนั้นออกมาเป็นคลื่นเสียง การสอดคล้องประสานกันนี้เป็นการสอดคล้องประสานที่แนบแน่นจนแยกไม่ออก เพราะในแผนภูมิดังกล่าวทั้งสองหน้าของเหรียญนั้นก็อยู่บนเหรียญเดียวกัน

2. แนวความคิดของออกเดน และริชาร์ดส์

ออกเดน และริชาร์ด (Ogden and Richards 1972 : 11) กล่าวว่า คำแต่ละคำนั้นอาจจะไม่ได้มีความหมายเชื่อมโยงโดยตรงกับสิ่งที่อ้างอิง แต่คำเหล่านั้นมีความหมายโดยการผ่านมโนทัศน์ (concept) ซึ่งเกิดจากความคิด ความรู้ ประสบการณ์ หรือความเข้าใจของเจ้าของภาษา ซึ่งแต่ละภาษาอาจจะมีไม่เหมือนกัน โดยนำรูปภาษาที่มีความหมายตามมโนทัศน์มาเชื่อมโยง หรืออ้างอิงถึงวัตถุ หรือภาพจริงที่ปรากฏบนโลก ดังนั้นความหมายของคำจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาและความคิดที่เจ้าของภาษาอ้างอิงถึงกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับสิ่งที่อ้างอิงบนโลกโดยตรง

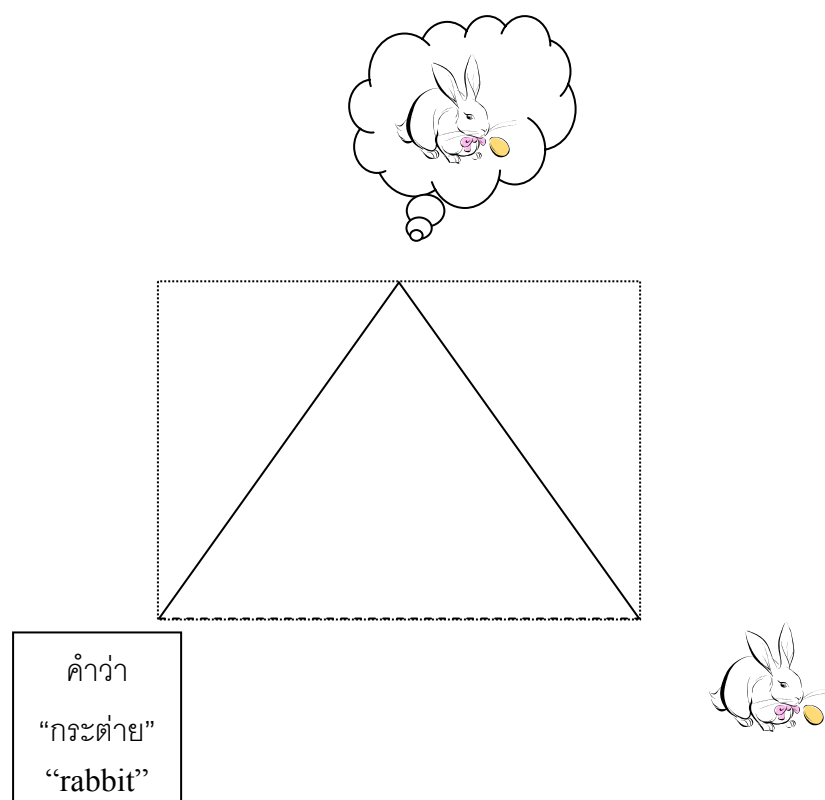

ภาพที่ 2.2 สามเหลี่ยมแสดงแนวความคิดของออกเดน และริชาร์ด

ที่มา: สุริยา รัตนกุล (2544: 52)

สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง รูปภาษาซึ่งอาจเป็นคำหรือประโยคที่กล่าวออกมา ส่วนสิ่งที่อ้างอิง (referent) หมายถึงวัตถุหรืออะไรก็ตามที่มีอยู่ในโลก และความคิด (Thought or reference) ซึ่งหมายความว่ามโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาแต่ละภาษามีอยู่ร่วมกัน จากรูปภาพสามเหลี่ยมแห่งนี้ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างสัญลักษณ์กับสิ่งที่อ้างอิงโดยตรง ซึ่งแสดงว่ารูปภาษาอาจไม่เกี่ยวข้องกันกับโลกแห่งความเป็นจริงของมนุษย์โดยตรง จึงให้เส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับสิ่งที่อ้างอิง ดังนั้นความหมายรูปภาษาจึงจำเป็นต้องมีการผ่านระบบความคิด หรือมโนทัศน์ก่อนเพื่อที่เชื่อมโยงไปถึงสิ่งที่อ้างอิงซึ่งอาจจะตรงกับรูปภาษาหรือไม่ตรงกันก็ได้

เราจะลองใช้คำและรูปภาพแทนแนวคิดข้างต้นนี้โดยใช้คำว่า “กระต่าย” ในภาษาไทย แทนที่ตรงสัญลักษณ์ (Symbol) ดังที่เราจะได้แผนภูมิของคำว่ากระต่ายในภาษาไทยดังนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงสามเหลี่ยมของออกเดนและริชาร์ดโดยแทนมโนทัศน์คำว่ากระต่าย

จากรูปภาพ เราจะเห็นได้ว่า รูปภาพของคำว่า กระต่าย หรือ rabbit นั้น จะผ่านระบบความคิดหรือมโนทัศน์ เสียก่อน ซึ่งในที่นี้ มโนทัศน์ของคำว่า กระต่าย ก็คือ เป็นสัตว์สี่เท้า ขาสั้น ตัวเล็ก มีขนปุกปุย มีหูยาวสองข้างชี้ขึ้นฟ้า มีนิสัยขี้ตกใจกลัว เป็นต้น หลังจากนั้นจึงโยงเข้ากับสิ่งที่อ้างอิงที่มีอยู่ในโลกของเรา นั่นก็คือ สัตว์ที่มีรูปร่างเหมือนในมโนทัศน์ นั่นก็คือ กระต่าย หรือ rabbit นั่นเอง ดังนั้นเราสามารถสรุปได้ว่า แต่ละภาษานั้นใช้รูปภาพในการเรียกสิ่งที่อ้างอิงบนโลก ไม่เหมือนกัน แต่ทุกชาติทุกภาษานั้นจะมีมโนทัศน์ในสิ่ง ๆ เดียวกันที่เหมือนกัน จึงทำให้ภาษาในแต่ละภาษา มีความแตกต่างกัน

มโนทัศน์ (concept) ของออกเค็นและริชาร์ดจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในความคิด (Thought) และเป็นความหมายอ้างอิง (Reference) ถึงสิ่งที่อ้างอิง (Referent) ซึ่งหมายถึงวัตถุหรือสิ่งของที่ผู้พูดอ้างอิงถึงที่มีอยู่ในโลก

Jackendoff (1992: 22) กล่าวว่า มโนทัศน์เป็นตัวแทนของความคิดที่เป็นความหมายในการใช้ภาษาโดยอธิบายว่า มโนทัศน์ในภาษาทั่วไปมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. เป็นสิ่งที่มีอยู่ในโลก เช่น มโนทัศน์เรื่องมวลสารของนิวตัน ซึ่งเป็นสิ่งที่พูดถึงกัน แม้จะไม่มีใครรู้หรือจับต้องได้
2. เป็นสิ่งที่อยู่ในความคิดของคนๆ หนึ่ง เป็นของส่วนตัวของแต่ละบุคคลและเป็นผลจากจินตนาการ ที่แสดงออกโดยสื่อทางภาษาท่าทาง วาดรูป หรือสื่ออื่นๆ ในการสื่อสาร

ส่วน McShane (1991: 124) กล่าวว่าสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกมีลักษณะหรือคุณสมบัติของสรรพสิ่งทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ทำให้มีการจัดกลุ่มและตัวแทนทางความคิดของกลุ่มตัวแทนทางความคิดเรียกว่า “มโนทัศน์” เช่น เมื่อได้ยินคำว่า “แมว” มโนทัศน์ของคำว่าแมว เราจะนึกถึงลักษณะต่างๆ ของแมว เช่น มีสี่ขา มีหนวด เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า มโนทัศน์ (Concept) หมายถึงความคิดที่เกิดในจิตใจของมนุษย์ เป็นความรู้ ความเข้าใจของคนที่มีต่อสรรพสิ่งต่างในโลก ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการดำรงชีวิต อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ ของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหมายนัยประหวัด

ความหมายแฝง หรือความหมายนัยประหวัด (Connotation or Connotative meaning)

ความหมายชนิดนี้ได้มีผู้เขียนหลายท่านเรียกแตกต่างกันออกไปมากมายเช่นกัน เช่น ความหมายนัยประหวัด (กาญจนา นาคสกุล, 2524) ความหมายชวนคะนิง (อุทุมพร มีเจริญ, 2539) ความหมายปรัลัษณ์ (สุริยา รัตนกุล, 2544) ความหมายโดยนัย (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, 2530)

ความหมายแฝง (ทัศนาลัย บุรพาชีพ, 2543) ความหมายนัยยะโดยอ้อม (ศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา, 2545) ฯลฯ

ความหมายชนิดนี้เป็นความหมายที่อาจจะมีลักษณะบางส่วนร่วมกับความหมายนัยตรง และผู้รับสารนำลักษณะที่มีอยู่บางส่วนร่วมกันนั้นนำมาตีความหมาย ซึ่งทำให้เกิดความหมายนัย ประหวัดขึ้น หรือสิ่งที่ถูกตีความออกมานั้น (ความหมายนัยประหวัด) อาจจะไม่มีส่วนใดที่เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนร่วมกับความหมายนัยตรงเลย ความหมายชนิดนี้จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปตามความคิด ทัศนคติ อารมณ์ ความเชื่อ ความสนใจ ความรู้สึก ประสบการณ์ หรือ วัฒนธรรมของผู้พูดภาษานั้นๆ ความหมายแฝงหรือความหมายนัยประหวัดนี้เป็นความหมายที่ นอกเหนือออกไปและไม่เหมือนกับความหมายตรง โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมา ข้างต้น

บรรจบ พันธเมธา (2521) ได้กล่าวถึงความหมายแฝงไว้ว่า “เป็นความหมายที่ซ่อนอยู่ใน ความหมายใหญ่และรายละเอียดบางอย่างไว้ในความหมายนั้นๆ ที่เรียกความหมายแฝง ก็คือ เป็น ความหมายเงาๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในความหมายของคำ ถ้าไม่พิจารณาให้ดีก็อาจมองไม่เห็น ถึงเห็นแล้ว จะแยกออกมาเป็นความหมายรองอีกความหมายหนึ่งก็ไม่ได้”

ศิริลักษณ์ มุ่งธัญญา (2545: 7) กล่าวว่า “ความหมายแฝง คือ ความหมายนัยยะ โดยอ้อม หรือความหมายจากประสบการณ์ของบุคคล เป็นความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามอิทธิพล ความคิด ความสนใจ อคติ ความชอบ ประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล” เช่น คำว่า “แม่” สำหรับบางคนหมายถึง ความอบอุ่น แต่บางคนอาจหมายถึง ความเข้มงวด หรือ ความอ่อนหวาน ความหมายตามนัยยะโดยอ้อมที่แตกต่างกันนี้เกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวที่แต่ละบุคคลมีกับ “แม่” ในแง่มุมที่ต่างกัน

ทัศนาลัย บุรพาชีพ (2543: 116-117) กล่าวว่า “ความหมายแฝง ได้แก่ ความหมายที่ นอกเหนือจากความหมายตรงของรูปภาษา ความหมายแฝงดังกล่าวนี้จะครอบคลุมด้านต่างๆ เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติ ที่ผู้ใช้ภาษามีต่อคำหรือวลีนั้น ๆ ความหมายแฝงนี้มักมีความสัมพันธ์กับ ปัจจัยทางวัฒนธรรมพื้นฐานทางสังคมโดยที่กลุ่มคนในวัฒนธรรมเดียวกันมีส่วนร่วมกัน นอกจากนี้ ความหมายแฝงอาจมีส่วนร่วมในระดับกลุ่มบุคคล หรือเป็นความหมายที่แต่ละบุคคลมี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ส่วนตัว

กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2524: 169) ได้เรียกความหมายชนิดนี้ว่า ความหมายนัย ประหวัด โดยกล่าวไว้ว่า “การมีจิตประหวัดนึกถึงบางสิ่งบางอย่างที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่ปรากฏในงานเขียน หากอ่านหนังสือโดยใช้นัยประหวัดเป็น อาจจะทำให้ดื่มด่ำในความหมายของงานเขียนนั้นๆ ได้”

กนกพรรณ คำวงศ์ปิ่น (2543 อ้างถึง อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นความหมายทางสังคม ซึ่งความหมายในขั้นนี้จะแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมการรับสารในแต่ละบริบทสังคม ความหมายทางสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการกำหนดรูปแบบของตัวหมายหรือตัวให้ความหมาย (Signifier)”

ประสิทธิ์ ภาพัณท์กลอน (2530: 114-117) ได้เรียกความหมายแฝงว่า “ความหมายโดยนัย” โดยกล่าวว่า คำบางคำมีความหมายที่แฝงเข้ามาแทรกซ้อนไปจากความหมายเดิม เป็นความหมายที่มีลักษณะชี้แนะ ไม่บอกกันตรงๆ เราเรียกความหมายชนิดนี้ว่า “ความหมายโดยนัย” (connotation) แบ่งออกเป็น

1. ความหมายโดยนัยของสาธารณชน (Public connotation) มักเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ใช้ภาษาโดยส่วนรวมที่เป็นเจ้าของภาษานั้นๆ เป็นความหมายที่เกี่ยวกับความรู้สึกของกลุ่มคนที่ได้สัมผัสกันเป็นเวลานาน และใช้ติดต่อสื่อสารกันได้เข้าใจในกลุ่มของผู้ที่ใช้ภาษาเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

2. ความหมายโดยนัยส่วนบุคคล (Private connotation) เป็นความหมายที่นักเขียนคนใดคนหนึ่งใช้โดยเฉพาะ ความหมายชนิดนี้ผู้อ่านอาจเข้าใจยาก เพราะถ้าจะให้เข้าใจก็ต้องสร้างมโนทัศน์ให้สอดคล้องกับผู้เขียน จึงจะรับสารที่ผู้เขียนสื่อออกมาได้ชัดเจน

สุริยา รัตนกุล (2544: 111) ได้เรียกความหมายแฝงว่า “ความหมายปริทัศน์” โดยกล่าวว่า “เป็นความหมายที่ชวนให้เราระลึกถึงเมื่อพบคำนั้นสิ่งทีระลึกถึงนี้เป็นข้อมูลเพิ่มเติม นอกเหนือไปจากความหมายอุปลักษณ์ (Denotation) ที่สื่อออกมาตามปกติ”

Jackson (1988: 58-59) ได้กล่าวไว้ว่า “ความหมายแฝงมีความสัมพันธ์กับคำที่มีมากกว่าความหมายตรง ความหมายแฝงนี้จะมีคลุมเครือมากกว่าความหมายตรง ความหมายแฝงนี้ค่อนข้างที่จะเป็นของแต่ละบุคคลและไม่มีส่วนร่วมกันคนอื่นๆ ของผู้ใช้ภาษา ความหมายแฝงของคำ

ต้องสะท้อนประสบการณ์ของสิ่งที่มีอยู่จริงต่อคำที่อ้างถึงและบทบาทที่สิ่งที่มีอยู่จริงนั้นมีอยู่ในระบบความเชื่อและความคิดของผู้ใช้ภาษานั้นๆ” (Connotation relates to the associations that a word has over and above its denotation. They are far more indeterminate than denotations. Connotations may be rather subjective and not shared in the same way by all speakers of a language. The connotations of a word for us must reflect our experience of the entity to which the word refers and the place which this entity has in our belief systems and thought patterns.)

Barthes (1957) กล่าวว่า “เป็นความหมายแบบปริสตี หรือที่เกาะมาด้วยในชั้นที่สองจากความหมายตรง”

พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535: 10-19) ได้แบ่งความหมายนัยประหวัดให้เป็นความหมายย่อยจากความหมายแฝงอีกชั้นหนึ่ง โดยกล่าวไว้ว่า ความหมายแฝงหมายถึง ความหมายส่วนที่ระบุทัศนคติต่อสิ่งที่คำนั้นบ่งถึง นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของความหมายแฝงไว้ 2 แบบ คือ

- ความหมายแฝงแบ่งตามด้านของความหมาย
- ความหมายแฝงแบ่งตามที่มา

ความหมายแฝงแบ่งตามด้านของความหมาย แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด

ความหมายชนิดนี้จะแสดงประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่คำนั้นบ่งถึง ประสบการณ์อาจเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ประสบพบมา หรือได้ยินได้ฟังมาก็ได้ ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดนี้จะป็นคำตอบของคำถามที่ว่า “เจ้าของภาษาหรือบุคคลหนึ่งๆ ทราบเรื่องราวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นอย่างไร” เช่น

ตารางที่ 2.1 แสดงความหมายตรงและความหมายแฝงหรือความหมายนัยประหวั

รูป\ ความหมาย	ความหมายตรง	ความหมายแฝง
		นัยประหวั
ปากกา	อุปกรณ์ในการเขียน รูปร่างยาว ปลายแหลม มี ไส้หมึก	-
เหี้ย	สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งมี 4 ขา มีหาง มีจมูก อยู่ใกล้ปาก ลิ้นยาวมีแฉก ผิวหนังขรุขระมี เกล็ด ตัวสีดำมีลายเป็นวงกลมขาว ๆ	เชื่อกันต่อ ๆ มาว่า ถ้าขึ้น บ้านใครก็จะนำความ อัปมงคลมาสู่บ้านนั้น ๆ

ที่มา: พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535: 11)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ความหมายแฝงด้านนัยประหวัของคำว่า “ปากกา” ไม่มี แต่
ความหมายแฝงด้านนัยประหวัของคำว่า “เหี้ย” มี กล่าวคือ เมื่อกล่าวคำว่า “เหี้ย” คนก็มักจะนึกถึง
ความเชื่อซึ่งเชื่อกันต่อ ๆ มาว่า “ถ้าสัตว์ชนิดนี้ขึ้นบ้านใคร ก็จะนำความอัปมงคลมาสู่บ้านนั้น”

2. ความหมายแฝงด้านความรู้สึก

ความหมายชนิดนี้จะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกในทางบวก (positive) หรือทางลบ
(negative) ที่มีต่อสิ่งที่คำ ๆ นั้นบ่งถึง ความรู้สึกอาจจะเป็นไปได้หลายอย่าง เช่น

- ความรู้สึกที่เป็นอารมณ์ต่างๆ เช่น พอใจ น่ารัก น่าเอ็นดู ชื่นใจ น่าสงสาร น่ากลัว น่า
เกลียด น่ารังเกียจ เป็นต้น
- ความรู้สึกเกี่ยวกับสภาพสังคม เช่น สูงส่ง ต่ำต้อย เป็นต้น
- ความรู้สึกเกี่ยวกับความเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของชุมชน สังคม เช่น เหมาะสม ไม่
เหมาะสม ถูกต้อง ผิด เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 แสดงความหมายตรงและความหมายแฝงด้านความรู้สึก

รูป\ความหมาย	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	
		นัยประหวัค	ความรู้สึก
ปากกา	อุปกรณ์ในการเรียน รูปร่างยาว ปลายแหลม มีไส้หมึก	-	-
เหี้ย	สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งมี 4 ขา มีหาง มีจมูกอยู่ใกล้ปาก ลิ้นยาวมีแฉก ผิวหนังขรุขระมี-เกล็ด ตัวสีดำมีลายเป็นวงกลมขาว ๆ	เชื่อกันต่อ ๆ มาว่า ถ้าขึ้นบ้านใครก็จะนำความอัปมงคลมาสู่บ้านนั้น ๆ	น่ารังเกียจต่ำ
ขโมย	ผู้ที่นำทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ	ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนและผิดศีลข้อ 2 รวมถึงผิดกฎหมาย	ไม่ดี ต่ำ

ที่มา: พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535: 13)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า คำว่า “ปากกา” ไม่มีความหมายแฝงด้านความรู้สึก ส่วนคำว่า “เหี้ย” มีความหมายแฝงด้านความรู้สึกว่า “น่ารังเกียจ ต่ำ” กล่าวคือ ผู้คนจะรู้สึกรังเกียจสัตว์ชนิดนี้และไม่ยกย่องสัตว์ชนิดนี้ ดังนั้น คำว่า “เหี้ย” ในภาษาไทยจึงเป็นคำที่มีความหมายแฝงด้านความรู้สึกทั้งที่เกี่ยวกับอารมณ์และสถานภาพ สำหรับคำว่า “ขโมย” มีความหมายแฝงด้านความรู้สึกว่า “ไม่ดี ต่ำ” กล่าวคือ ผู้คนจะรู้สึกว่าคนที่ขโมยเป็นคนที่กระทำในสิ่งที่ไม่ดี และไม่ยกย่องผู้ที่เป็นขโมย ดังนั้นคำว่า “ขโมย” จึงมีความหมายแฝงด้านความรู้สึกทั้งที่เกี่ยวกับความเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของชุมชน สังคม และสถานภาพ

ความหมายแฝงแบ่งตามที่มา แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนเช่นกัน คือ

1. ความหมายแฝงของสังคม (public connotation)

ความหมายแฝงของสังคม หมายถึง ความหมายแฝงที่มาจากทัศนคติของเจ้าของภาษาในสังคม เป็นทัศนคติที่มีร่วมกันของคนทั้งสังคม หรือกล่าวได้ว่า เป็นวัฒนธรรมทางความรู้สึกนึกคิด

ตารางที่ 2.3 แสดงความหมายตรงและความหมายแฝงของสังคม

รูป\ความหมาย	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	
		นัยประหวัด	ความรู้สึก
เหี้ย	สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งมี 4 ขา มีหาง มีจมูก อยู่ใกล้ปาก ลิ่นขาวมีแฉก ผิวหนังขรุขระมีเกล็ด ตัวสีดำมีลายเป็นวงกลมขาว ๆ	เชื่อกันต่อ ๆ มาว่าถ้าขึ้นบ้านใครจะนำความอัปมงคลมาสู่บ้านนั้น	น่ารังเกียจต่ำ
ศีรษะ	อวัยวะส่วนบนสุดของคน ประกอบด้วยส่วนที่บรรจุสมอง และส่วนที่เป็นใบหน้า	ถือกันต่อ ๆ มาว่าเป็นของสูง	สูง
เท้า	อวัยวะส่วนล่างสุดของคน ประกอบด้วยส่วนที่ใช้เหยียบพื้น และส่วนที่ต่อกับขา	ถือกันต่อ ๆ มาว่าเป็นของต่ำ	ต่ำ

ที่มา: พรพิลาส เรื่อง โศติวิทย์ (2535: 15)

2. ความหมายแฝงของบุคคล (private connotation)

ความหมายแฝงของบุคคล หมายถึง ความหมายแฝงที่มาจากทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นทัศนคติซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์เฉพาะตัว หรือเป็นความรู้สึกส่วนตัว ไม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แต่แต่ละคนอาจมีประสบการณ์และความรู้สึกต่อคำว่า “พ่อ” แตกต่างกันไป เราอาจจะลองเปรียบเทียบประสบการณ์ และความรู้สึกที่มีต่อพ่อของบุคคล 2 คน สมมติว่า

คนที่ 1 ชื่อ ป๊อง

ป๊องมีพ่อที่มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว และรักครอบครัว

คนที่ 2 ชื่อ แอ๊ด

แอ๊ดมีพ่อที่มีความประพฤติไม่ดี มักจะเมาสุราอาละวาด และติดยาพนัน ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “พ่อ” บุคคลทั้ง 2 คนนี้ย่อมมีความรู้สึกกับพ่อที่แตกต่างกัน โดยที่ ป๊องจะรู้สึกดีกับคำ ๆ นี้ ส่วนแอ๊ด จะรู้สึกในทางที่ไม่ดี เช่น รู้สึกเศร้า และแทบไม่อยากพูดหรือได้ยินคำว่า “พ่อ” เลย

ตารางที่ 2.4 แสดงความหมายตรงและความหมายแฝงของบุคคล

รูป/ความหมาย	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	
		นัยประหวัด	ความรู้สึก
พ่อ 1 (ตามความคิดของป๊อง)	ผู้ที่ให้กำเนิดลูก ฝ่ายชาย	ประพฤติดี มี ความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว	น่าชื่นชม น่า เคารพ อบอุ่น
พ่อ 2 (ตามความคิดของแอ๊ด)	ผู้ที่ให้กำเนิดลูก ฝ่ายชาย	ประพฤติไม่ดี มักจะเมาสุรา อาละวาด ติดยา พนัน ขาดความ รับผิดชอบต่อ ครอบครัว	ไม่น่าชื่นชม ไม่น่าเคารพ น่าเศร้าใจ แสบแกล้ง

ที่มา: พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535: 17)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า คำว่า “พ่อ” ตามความคิดของป๊องและแอ๊ด มีความหมายตรงที่เหมือนกัน แต่มีความหมายแฝงแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะทั้งสองคนมีประสบการณ์ส่วนตัวที่เกี่ยวกับพ่อแตกต่างกัน

ส่วน Leech (1971) ได้ให้ความหมายแฝง (Associative meaning) ไว้ว่า เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความเข้าใจทางระบบสมองของแต่ละบุคคล โดยอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ

1. Connotative meaning เป็นความหมายที่ได้รับการกระตุ้นจากทางสมอง โดยการพยายามที่จะตีความจากสิ่งที่อ้างอิงไปสู่เอกลักษณ์ที่แน่นอนของสิ่งนั้น ๆ ถึงแม้ว่าความหมายชนิดนี้จะไม่ได้ถูกตีความอย่างเข้มงวดด้วยความหมายหรือคำจำกัดความที่แน่นอนของสรรพสิ่งนั้น ๆ แต่ความหมายชนิดนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความพอใจในการเลือกใช้ หรือเลือกที่จะให้ความหมายของผู้พูดมากกว่า

2. Collocative meaning เป็นความหมายที่ใช้บรรยายคำที่มักจะใช้หรือปรากฏร่วมกันในบริบทนั้น ๆ อยู่บ่อย ๆ เช่น คำว่า ‘rancid’ มักเกิดร่วมกับคำว่า ‘cheese’ ซึ่งเราไม่นิยมใช้กับคำอื่นๆ

3. Social meaning เป็นความหมายที่ใช้สำหรับแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน หรือใช้เพื่ออธิบายบทบาททางสังคม เช่น ในภาษาญี่ปุ่น suffix (-san) จะถูกใช้เพื่อแสดงความเคารพโดยนำมาวางต่อท้ายชื่อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดนั้นมีสถานะด้อยกว่าผู้ฟัง ส่วน (-chan) นั้นจะแสดงให้เห็นว่าผู้พูดนั้นเห็นว่าผู้ฟังมีอายุน้อยกว่า เป็นต้น

4. Affective meaning เป็นความหมายที่แฝงไปด้วยความรู้สึก อารมณ์ หรือทัศนคติส่วนตัวของผู้พูด

5. Reflected meaning เป็นความหมายที่เกิดขึ้นจากการให้ความหมายของคำ ๆ หนึ่งแล้วส่งผลต่อความเข้าใจและการใช้คำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำๆ นั้นด้วย

6. Thematic meaning เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเรียงลำดับของคำที่พูดออกมานั้นส่งผลต่อความหมายที่ถูกถ่ายทอดออกมาได้อย่างไร

ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องสัญลักษณ์ (Semiology)

สัญลักษณ์ (Semiology) เป็นคำที่มาจากภาษากรีก คือ Semion ซึ่งหมายความว่า Sign ซึ่งแปลว่า สัญลักษณ์ หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า สัญลักษณ์ ซึ่งไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545) ได้กล่าวไว้ว่า “สัญลักษณ์ คืออะไรก็ได้ที่ก่อให้เกิดความหมายโดยการเทียบเคียงให้เห็นถึงความแตกต่างไปจากสิ่งอื่นและคนในสังคมยอมรับและเข้าใจ”

ส่วน มาร์ค วานะ วาร์นาโด (2543) ได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ไว้ว่าสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง/ตัวจริง (Object) ในตัวบท (Text) และในบริบท (Context) หนึ่ง ๆ เช่น “แหวนหมั้น” เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างหญิงชายคู่หนึ่งในบริบทของสังคมตะวันตก และหากเปลี่ยนสัญลักษณ์เป็น “แหวนแต่งงาน” ก็จะใช้แทนความหมายของความผูกพันในระดับที่สูงและลึกซึ้งกว่าการหมั้นหมาย

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกของเรานี้ล้วนแต่เป็นสัญลักษณ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ตัวอย่างสำหรับสิ่งที่ป็นรูปธรรม ก็เช่น ภาษา ป้ายสัญลักษณ์จราจร รูปภาพ ตัวอักษร ป้ายต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถพบเห็นได้โดยง่ายและทั่วไป ส่วนตัวอย่างสำหรับสิ่งที่ป็นนามธรรมนั้น ก็เช่น การให้ ส.ค.ส. กันในวันปีใหม่ การให้ดอกไม้ในวันวาเลนไทน์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับสังคม จารีตประเพณี และวัฒนธรรม ทั้งสิ้น ดังนั้นในการศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เราจึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ภาษาที่เรากำลังศึกษาในฐานะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งนั้นไม่ใช่ป็นเพียงแค่การศึกษาในเรื่องของรูปภาพ (ระบบเสียง ระบบคำ ไวยากรณ์ ระบบความหมาย) แต่เพียงอย่างเดียว แต่การศึกษาเกี่ยวกับภาษานั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมที่อยู่รอบตัวเราควบคู่กันไปด้วย จึงจะทำให้เราเข้าใจในเรื่องของสัญลักษณ์มากยิ่งขึ้น ตามคำกล่าวของ Culler (1976) ที่ว่า ภาษาก็คือระบบของคุณค่าชุดหนึ่งที่สังคมกำหนดขึ้น ไม่ใช่ที่รวมของสรรพสิ่งที่มีความหมายในตัวเองแต่อย่างใด

สัญลักษณ์ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาในเรื่องของวิธีการสื่อสารของมนุษย์เราว่ามีระบบการใช้ภาษา สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ฯลฯ ในการสื่อสารอย่างไร โดย Michael O'Shaughnessy และ Jane Stadler (2002) กล่าวว่า สัญลักษณ์ เป็นศาสตร์ที่สนใจในเรื่องของความหมาย และเอาใจใส่ในเรื่องของวิธีการต่างๆที่ความหมายได้รับการผลิตขึ้นมาและถูกส่งต่อหรือถ่ายทอดออกไป

ผู้สร้างทฤษฎีสัญศาสตร์ คือ Ferdinand de Saussure ซึ่งอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 19 นอกจากนี้ยังมีผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องนี้อีกต่อมา เช่น Fiske (1990), Hall (1997), Hawkes (1977 และ 1996) และ Roland Barthes (1973) เป็นต้น ซึ่งหลักการของทฤษฎีสัญศาสตร์นั้นมีอยู่ว่า การสื่อสารทุก ๆ ประเภทนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องหมาย หรือตัวสารในการถ่ายทอด และสิ่งเหล่านั้นต้องทำงานอย่างเป็นระบบและมีกฎเกณฑ์อยู่ในตัวของมันเอง โดยทฤษฎีของ Ferdinand de Saussure สรุปออกมาได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Sender) ----- ข้อความ (Message) / ระบบสัญญาณ (Sign System) ----- ผู้รับสาร (Receiver)

จากรูปภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า สารหรือข้อความต่างๆ ที่ออกจากผู้ส่งสารนั้น จะต้องสื่อสารโดยผ่านเครื่องหมายและระบบสัญญาณ (ระบบเครื่องหมายต่างๆ) ก่อนที่จะส่งไปถึงผู้รับสาร

Michael O'Shaughnessy และ Jane Stadler (2002) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมชาติของเครื่องหมายนั้นสามารถทำความเข้าใจได้ใน 2 ทางที่คล้ายๆ กัน คือ

1. เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำงานบนพื้นฐานที่ว่า เครื่องหมายทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นที่ยืนยันถึงบางสิ่งบางอย่าง เช่น ความหมาย (meaning), แนวความคิด (concept), หรือไอเดีย (idea) ในสิ่งซึ่งมันอ้างอิงถึง

2. ทุกๆ เครื่องหมายจะประกอบด้วย Signifier และ Signified

Signifier คือรูปแบบอะไรก็ตามที่ถูกนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดความหมาย (material form is used as to convey meaning) เช่น ตัวหนังสือ, ภาพ, เสียง, และอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งในทางภาษาศาสตร์ เราเรียกว่า “รูปภาษา”

ส่วน Signified คือแนวความคิด (concept) ต่างๆ ที่ภาพ เสียง หรือตัวหนังสือ สื่อออกมา
 ดังรูป

Sign ----- Signifier + Signified

ตัวอย่าง เช่น

ถ้าเราพูดคำว่า สุนัข (dog) นั้น เราจะเห็นได้ว่า สาร เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ที่เราต้องการสื่อออกไปนั้นคือคำว่า “สุนัข หรือ ‘dog’ และรูปแบบที่เรานำมาใช้ถ่ายทอดความหมายของคำว่า สุนัข หรือ dog นั้น ก็คือ รูปภาษา นั่นคือ (ส-น-ข) หรือ (d-o-g) นั่นเอง ส่วนตัวแทนความคิด หรือแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสาร เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์นี้ ก็คือ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประเภทเคโน (Canine) มีสี่ขา มีหาง ดังรูป

Sign (สุนัข, dog) ----- Signifier (รูปภาษา เช่น ตัวอักษร เสียง) + Signified (แนวความคิด)

ไม่เฉพาะแต่ในภาษาเท่านั้น แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสัญศาสตร์นี้ยังได้เสนออีกว่า การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เราก็สามารถเป็นสัญญาณ (Sign) ได้ทั้งสิ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ชายคนหนึ่งได้มอบดอกกุหลาบให้กับหญิงสาวคนหนึ่ง การแสดงกริยาเช่นนี้ สามารถถูกทำความเข้าใจได้ในฐานะที่เป็นสัญญาณ หรือเครื่องหมายอย่างหนึ่ง (Sign) เช่นกัน

ดอกกุหลาบในที่นี้คือ Signifier ซึ่งเป็นสิ่งที่ เป็นสื่อหรือสารที่ส่งไปถึงผู้รับสาร และสิ่งที่ เป็น Signified คือ ความรักของผู้ชายคนนั้นหรือความดึงดูดใจหรือสนใจต่อหญิงสาว ซึ่งสิ่งนี้เป็นแนวความคิด (Concept) ที่ผู้ชายต้องการสื่อผ่านตัวสารซึ่งในที่นี้คือ ดอกกุหลาบ ส่วนอาภักปกริยาที่ผู้ชายมอบดอกกุหลาบให้หญิงสาวนั้น ก็คือ สัญญาณ หรือ เครื่องหมาย (Sign) อย่างหนึ่งนั่นเอง

ในทางภาษาศาสตร์นั้น สัญญาณสามารถสื่อสารผ่านหรือร่วมกับสิ่งต่าง ๆ ได้หลายทาง เช่น ผ่านทางรูปภาษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เสียง ตัวอักษร หรือความหมาย ในส่วนของการสื่อสารผ่านทางความหมายนั้น สัญญาณจะสื่อสารผ่านทางความหมายนัยตรง (Denotation) แล้วจึงสื่อออกมาเป็นความหมายนัยยะ หรือความหมายนัยประหวัด (Connotation) นอกจากนี้แล้วสัญญาณยังสามารถสื่อสารผ่านทางขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และวัฒนธรรมได้อีกด้วย เช่น การลอยกระทง ก็ถือเป็นสัญญาณอย่างหนึ่งซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นการเคารพและตอบแทนบุญคุณของแม่น้ำที่ให้ประโยชน์แก่เรา

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545) ได้เสนอว่าความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกันของสัญลักษณ์สามารถเกิดขึ้นได้ 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 เป็นความสัมพันธ์ของรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ (Signifier/Signified) เช่น คำว่า “ม้า” กับความคิด (Concept) เกี่ยวกับสัตว์ที่เรียกว่า ม้า

จะเห็นได้ว่าเมื่อรูปสัญลักษณ์หรือคำ ๆ หนึ่งในภาษามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความหมายแล้วนั้น เราไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงในเรื่องของระบบความคิด (Concept) ได้เลย

ระดับที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ของรูปสัญลักษณ์ด้วยกันเอง (Signifier/Signifier) เช่น คำว่า “ม้า” ในภาษาไทย กับคำว่า “horse” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งรูปสัญลักษณ์ของทั้งสองคำนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแต่อย่างใดเลย ถึงแม้ว่าจะสื่อถึงระบบความคิดหรือความหมายของสัญลักษณ์เดียวกันก็ตาม แต่เป็นเรื่องของแต่ละระบบภาษาและระบบวัฒนธรรม

ส่วน Pierce (1958) ได้แยกประเภทของสัญลักษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. Icon เป็นสัญลักษณ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ที่เป็นเรื่องของความคล้ายคลึงกัน เป็นตัวแทนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่มันหมายความถึง เช่น แผนที่ภาพถ่าย ภาพวาดที่เหมือนกับของจริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความเป็นจริงมากกว่าเรื่องกฎเกณฑ์ทางสังคม

2. Index เป็นสัญลักษณ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์เป็นแบบสาเหตุกับผลลัพธ์ เป็นความเกี่ยวพันโดยตรงกับสิ่งที่อ้างอิง เช่น เมื่อได้กลิ่นน้ำหอม แสดงว่า มีคนอยู่ในบริเวณนั้น หรือเมื่อเห็นผ้าอ้อมแขวนอยู่บนราวแสดงว่ามีเด็กอ่อน หรือมีควันก็必须有ไฟเป็นต้น

3. Symbol เป็นสัญลักษณ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ในเรื่องของการเป็นตัวแทน และสังคมวงกว้างให้การยอมรับ หรือให้ความหมายซึ่งคนในบริบทหนึ่งๆ จะเข้าใจร่วมกันได้ เช่น ป้ายจราจรบนท้องถนน หรือ ตราฐ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความยุติธรรม ซึ่งจะใช้กันอย่างอื่นมาแทนไม่ได้ เพราะจะไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม

นอกจากนี้เขายังได้กล่าวไว้ว่า การสื่อความหมาย (connotation) ในทางสัญศาสตร์ คือ บางสิ่งบางอย่างที่ผู้ดู หรือผู้ชมรับรู้อยู่กับภาพ ๆ หนึ่งที่นอกเหนือไปจากความหมายนัยตรง การสื่อความหมายนั้นทำหน้าที่อยู่ 2 ระดับด้วยกัน คือ

1. ระดับของปัจเจก
2. ระดับของวัฒนธรรม

1. การสื่อความหมายในระดับของปัจเจก (individual connotations) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ในชีวิตจริง เป็นเรื่องของปัจเจกที่ได้ก่อรูปก่อร่างสร้างวิธีการมองโลกและการตอบโต้กับโลกของเราขึ้นมา ซึ่งจะทำงานในแง่มุมมองหรือรูปการณืทั้งหมดเกี่ยวกับการเป็นอยู่ของเรา รวมไปถึงการโต้ตอบของเราต่อภาพด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหากว่าเด็กผู้หญิงคนหนึ่งได้ชมกลิ่นกุหลาบเป็นครั้งแรก และมันเป็นเวลาเดียวกันกับการที่เธอมีประสบการณ์ที่น่ากลัว ดังนั้นกลิ่นหรือการมองเห็นภาพกุหลาบที่เด็กผู้หญิงคนนั้นได้ประสพอาจจะเป็นการเตือนความทรงจำ หรือทำให้เธอรู้สึกหวาดกลัวขึ้นมาได้ การมองเห็นดอกกุหลาบอาจนำพาการสื่อความหมายส่วนตัวอันนี้ต่อเนื่องไปสำหรับเด็กผู้หญิงคนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ การให้ดอกกุหลาบกับเด็กผู้หญิงคนนี้จึงอาจสร้างความหวาดกลัวขึ้นมามากกว่าความรู้สึกหนึ่งเกี่ยวกับความซาบซึ้งในความรัก

2. การสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรม (cultural connotations) เป็นการสื่อความหมายในระดับที่สองของการสื่อความหมาย ซึ่งให้เห็นถึงวิธีการซึ่งวัตถุที่แตกต่างกันได้พ่วงเอาความสัมผัส และการสื่อความหมายไปพร้อมกันกับมันด้วย ซึ่งมันได้รับการมีส่วนร่วมกันในด้านความหมายกับผู้คนจำนวนมากในวัฒนธรรมหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น ของขวัญที่เป็น “ดอกกุหลาบ” ได้รับการยอมรับในเชิงวัฒนธรรมในฐานะที่ได้้นำพาการสื่อความหมายที่โรแมนติกมาด้วย

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการแปรของภาษา

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางสังคม

เนื่องจากในสังคมนั้นบุคคลมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน ซึ่งในการศึกษาการใช้ภาษาของคนในสังคม นักภาษาศาสตร์สังคมพบว่าคนในสังคมมีการใช้ภาษาที่ไม่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็น

ด้านการออกเสียง ไวยากรณ์ การใช้คำ การใช้รูปแบบประโยค เป็นต้น โดยสิ่งที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างนั้นก็คือ ตัวแปร

ภาษากับวัยของผู้พูด

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533) ได้กล่าวถึงภาษากับวัยของผู้พูดไว้ว่า อายุเป็นปัจจัยหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัยที่บ่งบอกสถานภาพตามธรรมชาติของคนแต่ละคนในสังคม อายุเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกในสังคมแต่ละสังคมมีสถานภาพต่างกัน แทบทุกสังคมมีคนที่มีสถานภาพเป็นคนแก่หรือคนชรา หรือผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาว วัยรุ่น และเด็ก อย่างไรก็ตามสังคมแต่ละสังคมกำหนดบทบาทแต่ละวัยต่างกันไปขึ้นอยู่กับค่านิยมหรือความเชื่อตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาในวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการใช้ภาษาต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งผู้พูดที่อยู่ในวัยต่างกันย่อมใช้ภาษาต่างกัน ผู้พูดที่เป็นเด็กย่อมใช้ภาษาต่างกับผู้พูดที่เป็นผู้ใหญ่ ได้มีการศึกษาการใช้ภาษากับวัยของผู้พูด เช่น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533 อ้างถึง Casagrande, 1948) ว่า ได้ศึกษาภาษาเด็กในภาษาโคแมนชี (Comanche) พบว่าภาษาเด็กมีศัพท์เฉพาะที่ต่างจากของผู้ใหญ่

ส่วน Labov (1966) ได้ศึกษาการออกเสียง [r] แบบ post-vocalic ข้างหลังสระ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานขายสินค้าในห้างสรรพสินค้า 3 แห่งในนิวยอร์ก โดยเขาได้ศึกษาความแตกต่างในเรื่องของสถานที่ให้บริการ เพศ และชาติพันธุ์กำเนิด และวิธีการที่ใช้ในการทดสอบก็คือการถามคำถามที่พนักงานนั้นรู้คำตอบอยู่แล้วว่า “Where are the women’s shoes?” คำตอบก็คือ “Fourth Floor” ซึ่งพบว่าในแต่ละตัวแปรนั้นมีความถี่ในการออกเสียง r ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ Labov (1972) ยังได้ศึกษาพฤติกรรมการออกเสียง [r] โดยใช้ตัวแปรทางสังคม คือ ชั้น (Class) ของคนใน New York’s Lower East Side โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม และกำหนดวงเงินลิลาไว้ 5 สถานการณ์ และบันทึกผล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างให้ความถี่ในการออกเสียง [r] ที่ไม่เท่ากันเช่นกัน

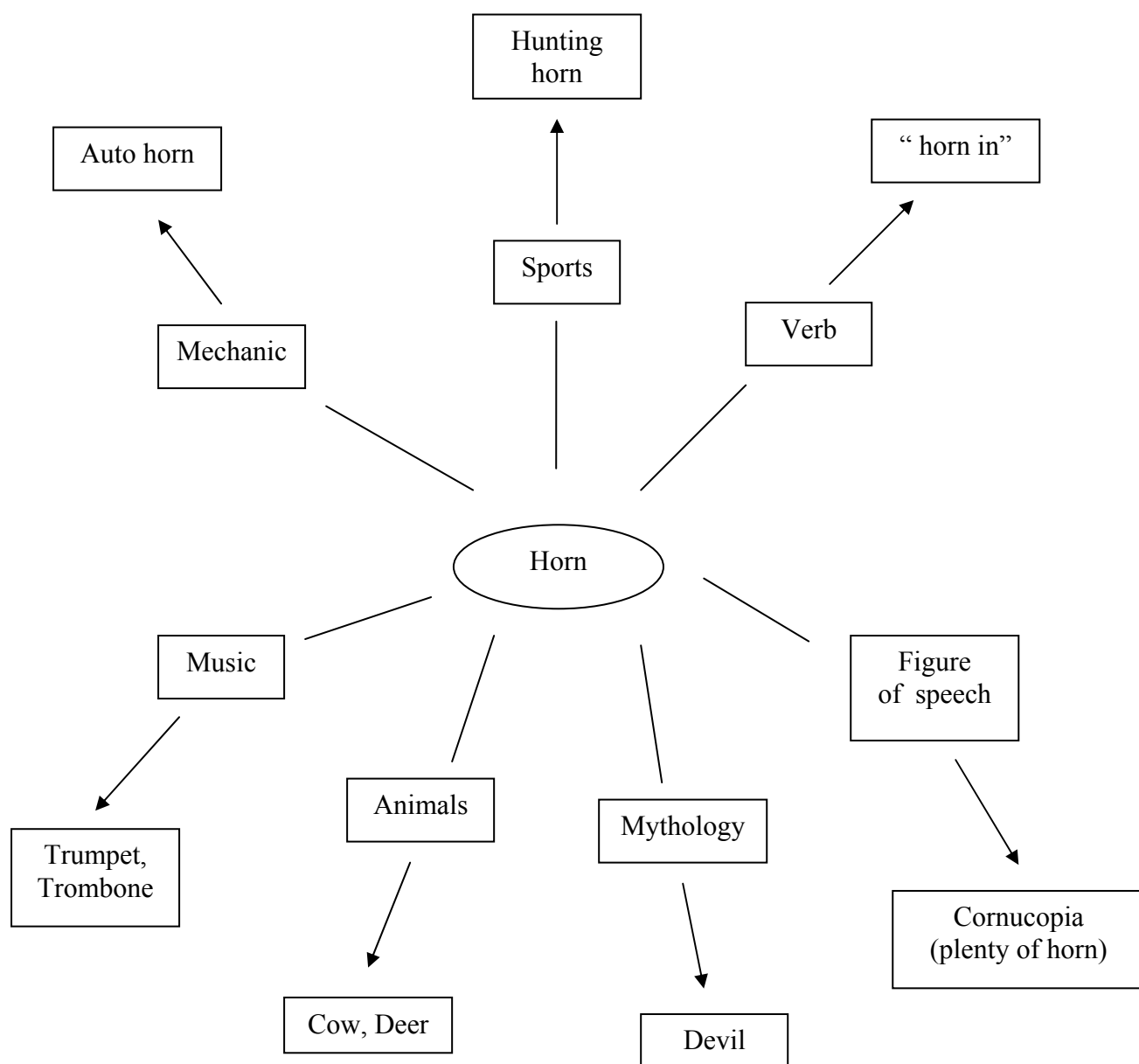
ภาษากับเพศของผู้พูด

เช่นเดียวกันกับตัวแปรด้านเพศ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า “เพศเป็นลักษณะทางร่างกายอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมมีสถานภาพแตกต่างกัน” โดย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533 อ้างถึง Sheperd, 1981: 233) ไว้ว่า การแบ่งบทบาทของคนตามเพศมีรากฐานมาจากการถือลักษณะบางอย่างว่าเป็นหญิง บางอย่างว่าเป็นชาย เช่นถือว่า ลักษณะความอ่อนโยน การทำตัวเฉย การฟังผู้อื่น เป็นลักษณะผู้หญิง และถือว่า ความแค้นกล้า ความก้าวร้าว ความแข็งแรงและความเป็นอิสระ เป็นลักษณะของผู้ชาย และได้มีการวิเคราะห์การใช้ภาษาของผู้หญิงกับผู้ชายไว้ เช่น Hass (1944/1964) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายในโคอาชาติซึ่งเป็นภาษาอินเดียแดงภาษาหนึ่งในมลรัฐหลุยเซียนา การศึกษาพบว่า มีความแตกต่างทางระบบหน่วยคำอย่างสม่ำเสมอในคำกริยาที่ใช้โดยผู้พูดผู้ชายและผู้พูดผู้หญิง โดยผู้พูดผู้ชายมักจะเติม (-s) ที่ท้ายรูปคำกริยาที่ผู้หญิงใช้เสมอ

จากทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า ในการศึกษาด้านความหมายนั้น ตัวแปรในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ เพศ ชนชั้นทางสังคม อายุ ฯลฯ น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในสังคมใช้ความหมายของคำในการสื่อสารแตกต่างกันออกไป

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับ Associative Field

West (1975) ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า คำๆ หนึ่งนั้นอาจจะสามารถทำให้คำอื่น หรือความหมายอื่นอีกหลายคำหรือความหมายปรากฏออกมา เช่น คำว่า Horn ดังรูป

ภาพที่ 2.4 แสดงถึงแนวคิด Associative Field ของ West กับคำว่า ‘horn’

ที่มา: West (1975: 149)

จากรูปภาพข้างต้นนั้น เราสามารถอธิบายได้ว่า คำๆ หนึ่งนั้นอาจจะก่อให้เกิดความหมายที่นอกเหนือไปจากความหมายตามรูปภาษาได้อีกมากมายไม่จำกัด เช่น คำว่า Horn นั้น สามารถนึกถึงความหมายอื่น ๆ ได้อีกมากมาย คือ Hunting horn, horn in, cornucopia, devil, cow or deer, trumpet or trombone และ auto horn เป็นต้น

4. เอกสารเกี่ยวกับเรื่องของดอกไม้

ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับดอกไม้จากพจนานุกรมไม้ดอกไม้ประดับในเมืองไทยของวิทย์ เทียงบุญธรรม (2530) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ดอกกุหลาบ

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Rosa chinensis* Jacq, *R. rubiginosa*, *R. odorata* etc. อยู่ในวงศ์ ROSACEAE ดอกกุหลาบมีอยู่มากมายหลายชนิดและหลายพันธุ์ มีทั้งไม้พุ่มและพันธุ์เตี้ย และพันธุ์ต้นสูง ลำต้นและกิ่งก้านของกุหลาบส่วนมากจะมีหนามแหลม และมีสีเขียว มีใบรวมแตกตามกิ่งก้าน เลียง ๆ ก้านใบจะมีหูใบด้วย ใบมีสีเขียว ปลายแหลม โคนใบจะมน ขนาดของใบนั้นจะขึ้นอยู่กับพันธุ์ของต้น

ดอกของต้นกุหลาบนั้นมีหลายสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีขาว สีชมพู ฯลฯ ดอกจะมีกลีบ 5 กลีบขึ้นไป ขอบกลีบดอกจะเรียบ มีเกสรตัวผู้และตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน

กุหลาบได้รับการยกย่องว่าเป็นราชินีแห่งอุทยาน (Queen of the garden) เพราะดอกไม้รูปร่างและสีสันของดอกสวยงามมาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้พระราชทานพันธุ์เป็นกาพย์ยานี 11 ไว้ว่า

“ไม้เรียก สะกาอุพ

ชะกะสีอรุณแสง

ปานแก้วแลลัมแดง

ครุณี ณ ยามอาย”

ดอกมะลิ

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Jusminum adenophyllum* อยู่ในวงศ์ OLEACEAE เป็นพรรณไม้พุ่มขนาดกลาง แตกกิ่งก้านสาขาออกรอบ ๆ ต้นทรงพุ่มจะสูงประมาณ 5 ฟุต เป็นไม้ใบเดี่ยว จะแตกใบเรียงกันเป็นคู่ๆ ไปตามก้านต้น

ลักษณะของใบมนป้อม ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบไม่มีจัก มีสีเขียวเข้ม เป็นมัน ใบยาวราวๆ 2-3 นิ้ว

ลักษณะของดอกมีทั้งดอกซ้อนและไม่ซ้อน ที่ซ้อนจะเรียกว่า มะลิซ้อน ที่ไม่ซ้อนนั้นเรียกกันว่า ดอกลา หรือ มะลิลา ดอกจะมีสีขาวและมีกลิ่นหอม ซึ่งมะลิลาจะมีกลิ่นหอมกว่ามะลิซ้อน ขนาดของดอกที่บานเต็มที่ประมาณ 1 นิ้ว จะแตกดอกตรงส่วนยอดของก้าน

มะลิเป็นดอกไม้มีกลิ่นหอม และยังมีสีขาวบริสุทธิ์ คนไทยจึงยกย่องให้เป็นดอกไม้วันแม่แห่งชาติ

ดอกดาวเรือง

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Tagetes erecta* อยู่ในวงศ์ COMPOSITAE ดอกดาวเรืองเป็นพรรณไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นทรงพุ่มค่อนข้างทึบหนา ลำต้นสูงประมาณ 3-4 ฟุต

ลักษณะใบเป็นฝอยเหมือนดาวกระจาย มีสีเขียว ใบเป็นรูปหอก ปลายแหลม ออกเรียงกันเป็นคู่ ๆ ตรงข้ามกัน ใบดก

ดาวเรืองแบ่งออกเป็นพรรณย่อยอยู่หลายพรรณ ในแต่ละพรรณนั้นจะมีลักษณะของดอกที่ต่างกัน มีทั้งกลีบซ้อนและไม่ซ้อน และสีก็มีหลายสี เช่น เหลือง ส้ม ขาวนวล เหลืองเข้มแดง แสด ดาวเรืองเป็นดอกไม้เดี่ยว รูปทรงดอกเป็นวงกลม ดอกจะดก เวลาออกดอกจะเหลืองเต็มต้นดูสวยงาม

ดอกกล้วยไม้

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Odontoglossum bictoniense* ดอกกล้วยไม้มีลำต้นสีเขียว ไม่สูง ใบมีสีเขียว

ลักษณะของใบนั้นปลายจะแหลม ขอบใบเรียบไม่มีจักขนานกัน ใบจะยาว พวยยาวเต็มที่แล้วก็จะโค้งงอ ดอกจะตั้งเป็นช่อขึ้นมาซึ่งสูงกว่าลำต้นเกือบเท่าตัว และจะมีก้านชูช่อ ดอกเป็นสีแดงอมม่วง ดอกจะเรียงกันขึ้นไปอย่างเป็นระเบียบ ออกดอกเป็นสีแดงอมม่วงคล้ายกับก้านดอก

ตรงกลางดอกจะมีกลีบดอกสีขาวขึ้นตัดกันดูสวยงามมาก

ดอกเข็ม

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Ixora chinensis* Lamk, *Ixora* spp. อยู่ในวงศ์ RUBIACEAE ดอกเข็มเป็นพรรณไม้พุ่มขนาดเล็ก และอาจถึงขนาดย่อม ลำต้นจะสูงประมาณ 3-5 ฟุต จะแตกกิ่งก้านสาขาออกแผ่เป็นพุ่ม

ใบของดอกเข็มจะแข็ง และเปราะง่าย มีสีเขียวสด ลักษณะของใบมนรี ปลายใบแหลม โคนใบจะมน ใบจะออกเรียงสลับกันคนละทิศทาง

ดอกเข็มจะออกดอกเป็นช่อใหญ่ จะออกตรงส่วนยอดของต้น ในแต่ละช่อนั้นจะประกอบด้วยดอกขนาดเล็ก ๆ เป็นหลอด ตรงปลายหลอดจะเป็นกลีบซึ่งมีอยู่ 4-5 กลีบ ปลายกลีบจะแหลม

ดอกจำปี

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Michelia alba* D.C. อยู่ในวงศ์ MACNOLIACEAE มีชื่อสามัญว่า White Champaka

จำปีเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นจะใหญ่สูงกว่าจำปาเล็กน้อย ต้นจะแตกพุ่มยอดใบงามดูใหญ่กว่าจำปา มีลำต้นสีน้ำตาลอ่อน เปลือกของต้นจะแตกออกเป็นร่องเมื่อยามแก่ตัวและจะเปราะง่ายด้วย จำปีเป็นไม้ใบเดี่ยว ปลายใบจะแหลม โคนใบมน แต่จะใหญ่กว่าจำปาเล็กน้อย ถ้าปลูกในที่สมบูรณ์ มีสีเขียว ดอกจำปีออกดอกเป็นดอกเดี่ยว มีสีขาวคล้าย ๆ กับเนืองาน ออกอยู่ตามโคนก้านใบ มีอยู่ 8-10 กลีบซ้อนกันอยู่ กลีบดอกจะเรียกว่าดอกจำปาและค่อนข้างแข็ง กลีบยาวประมาณ 2 นิ้ว ตรงกลางดอกจะมีเกสรเป็นแท่งกลมเล็ก ยอดแหลมคล้ายฝักข้าวโพดเล็กๆ อยู่

ดอกชบา

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Hibiscus rosa-sinensis* Linn. อยู่ในวงศ์ MALVACEAE ดอกชบาเป็นพรรณไม้พุ่มขนาดย่อม เนื้ออ่อน เปลือกค่อนข้างเหนียว ลำต้นสูงประมาณ 8 ฟุต เป็นไม้ใบเดี่ยว

ลักษณะของใบมนรี ปลายแหลม โคนใบมน มีสีเขียวเข้ม เมื่อนำมาขยี้ดูจะเป็นเมือกเหนียว ขนาดของใบยาวราว 3-4 นิ้ว ดอกชบาที่มีอยู่หลายชนิดจะแตกต่างกันตามพันธุ์ มีทั้งชนิดดอกซ้อน และดอกรา ดอกเล็กและดอกใหญ่ สีก็จะต่างกันด้วย เช่น สีชมพู แดง แสด ขาว เหลือง ม่วง

ดอกจะมีเกสรอยู่ตรงกลาง บางทีกลีบดอกจะซ้อนเรียงกันและบางทีก็มีกลีบอยู่ 5 กลีบบาน ออกแล้วเกสรจะชูตั้งขึ้นมาเหนือดอก

ดอกบัว

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Nymphaea Lotus* Linn. อยู่ในวงศ์ NYMPHACEAE ดอกบัว เป็นพรรณไม้ประเภทล้มลุก มีลำต้นอยู่ใต้น้ำ

ใบของดอกบัวนั้นกว้างพอสมควร ใบจะกว้างประมาณ 1 ฟุต ลักษณะของใบกลม ขอบใบ จักแหลม โคนใบเปิด เนื้อใบจะเป็นสีเขียวเคลือบด้วยสีน้ำตาลอ่อน และด้านล่างเป็นสีเขียวอ่อน แต่เมื่อใบแก่แล้วจะเป็นสีเขียวเข้ม มีขนอยู่ใต้ใบเล็กน้อย ก้านใบมีขนประปราย แต่เมื่อแก่แล้วก็จะ หายไปเอง ก้านใบค่อนข้างเปราะ

ดอกบัวมีสีขาวอมชมพูเรื่อ ๆ ตรงกลางดอกมีเกสรสีเหลือง กลีบดอกจะซ้อนกันแต่ไม่มากนัก กลีบเลี้ยงด้านนอกเป็นสีเขียวอ่อน ด้านในออกสีขาวแต่ตรงปลายเป็นสีชมพู ดอกมีกลิ่นหอม อ่อน

ดอกบานไม่รู้โรย

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Gomphrena globosa* อยู่ในวงศ์ AMARANTHACEAE มีชื่อสามัญ ว่า Globe Amaranth

บานไม่รู้โรยเป็นพรรณไม้พุ่มเตี้ย ตามลำต้นและกิ่งก้านจะมีขนละเอียดปกคลุมอยู่ ลำต้นจะ อ่อนสูงประมาณ 1-2 ฟุต ออกใบเป็นคู่ๆ ตรงข้ามกันสลับเวียนไปตามข้อต้น ใบสีเขียวอ่อนนุ่มและ จะมีขนละเอียดอ่อนๆ ปกคลุมอยู่ ลักษณะของใบมนรี ขอบใบเรียบ ปลายใบจะมีทั้งแหลมและมน ขนาดใบกว้างประมาณ 2-3 ซม. ยาว 5-7 ซม.

ดอกบานไม่รู้โรยจะออกดอกตรงส่วนยอดของก้าน ออกเป็นช่อ และบางครั้งก็ออกเป็นดอกเดี่ยว ดอกเป็นรูปทรงกลม มีขนาดเล็ก ดอกบานไม่รู้โรยนี้มีอยู่หลายสี เช่น สีแดง สีขาว สีชมพู

ดอกรัก

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Calotropis gigantea* R.Br. อยู่ในวงศ์ ASCLEPIADACEAE มีชื่อสามัญว่า Giant Indian Milkweed, Crown Flower

ดอกรักเป็นพรรณไม้พุ่มขนาดกลาง จะแตกกิ่งก้านสาขาออกเป็นพุ่มกว้าง ต้นอ่อนมีสีขาว นวลปกคลุมด้วยขนละเอียด ลำต้นจะสูงประมาณ 10 ฟุต ทุกๆ ส่วนทั้งต้นจะมียางสีขาวข้น

ต้นรักมีใบที่หนาและใหญ่มาก เท่ากับใบหูกวาง ลักษณะของใบเป็นรูปมนรี ทั่วไปจะมีขนละเอียดเป็นเกล็ดสีขาวนวลปกคลุมทั้งใบ ใบกว้างประมาณ 4-5 นิ้ว ยาว 8-10 นิ้ว ดอกรักจะแตกดอกออกเป็นช่ออยู่ตามปลายกิ่งหรือโคนก้านใบตรงส่วนยอด ดอกจะทยอยกันบานไปเรื่อยๆ ลักษณะของดอกจะเป็นสันสูงเป็นแท่ง 5 แฉกคล้ายกับมวงกุญ ดอกอ่อนหรือดอกที่ตูมนั้นจะมีกลีบเลี้ยงห่อหุ้มอยู่ เมื่อถึงเวลาบานกลีบเลี้ยงจะแผ่บานออกทำให้เห็นตัวดอกที่แท้จริงเป็นรูปมวงกุญ มีสีขาว สีม่วง หรือสีขาวอมม่วง นิยมนำดอกรักมาร้อยเป็นมาลัยกัน

ดอกทานตะวัน

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Helianthus annuus* อยู่ในวงศ์ COMPOSITAE ลักษณะของลำต้นจะตรง สูงประมาณ 3-4 ฟุตแต่ถ้าปลูกในดินที่มีอากาศเย็น อาจจะสูงได้ถึง 6 ฟุต

ใบของดอกทานตะวันจะออกสลับกัน ลักษณะของใบกลมรี กว้างประมาณ 4-6 นิ้ว ยาว 1 ฟุต มีสีเขียว ขอบใบจะจักเป็นฟันเลื่อย ปลายใบแหลม โคนใบเว้า ผิวใบเมื่อเราเอามือลูบจะรู้สึกสาก ๆ ระคาย

ดอกจะใหญ่กว่าลำต้น ดอกบานเต็มที่โตประมาณ 5-10 นิ้ว มีสีเหลืองสด ตรงกลางดอกจะมีเกสรเป็นวงเกือบเท่าตัวดอก กลีบดอกจะบานแผ่เป็นวงกลมทำให้เห็นเกสรกลางดอกได้ชัดเจน

ออกดอกตรงส่วนยอดของลำต้น

ดอกแก้ว

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Murraya paniculata* อยู่ในวงศ์ RUTACEAE มีชื่อสามัญว่า Orange-Jessamine

แก้วเป็นพรรณไม้พุ่มยืนต้นขนาดย่อม สูงประมาณ 20 ฟุต จะพบได้ทางแถบป่าไม้เบญจพรรณหรือตามบริเวณภูเขาหินปูน ใบของต้นแก้วจะเป็นมันหนา แข็ง รูปของใบจะมนปลายแหลม สีเขียวเข้ม ออกใบรวมกันเป็นแผงๆ ละ 5-9 ใบ ใบของต้นเมื่อขยี้ดมดูกลิ่นจะคล้ายผิวส้มเป็นน้ำมัน ขนาดของใบจะยาวประมาณ 1 นิ้ว แก้วจะออกดอกเป็นช่อใหญ่ออกตามปลายกิ่ง หรือออกตามยอด ช่อหนึ่งจะมีดอกประมาณ 10-15 ดอก แต่ละดอกจะมีกลีบอยู่ 5 กลีบ ดอกสีขาวและดอกบานกว้างเต็มที่ประมาณ 1 นิ้ว ปลายกลีบมนและเรียวยาว เวลาออกดอกจะบานพร้อมกันทั้งต้น แลดูขาวสะอาด ดอกจะคงอยู่ราว 2-3 วันก็จะร่วงโรยหมด ออกดอกเป็นระยะ ๆ ตลอดปี ประมาณปีละ 5-6 ครั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายนัยประหัต

อุทุมพร มีเจริญ (2539) ศึกษาเรื่องความหมายชวนคะนึ่งกับความเชื่อของคนไทย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายชวนคะนึ่งในภาษาไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนไทยในเรื่องต่างๆ และศึกษารูปแบบของภาษาที่แสดงความหมายชวนคะนึ่ง ผลการวิจัยพบว่าความหมายชวนคะนึ่งสะท้อนความเชื่อในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ วรรณตัวเลข การเกิด การแต่งงาน การปลูกเรือน การทำบุญ งานศพ และการตั้งชื่อ ส่วนรูปแบบของภาษาที่ใช้แสดงความหมายชวนคะนึ่งพบว่า มีรูปแบบต่างๆ ดังนี้ การพ้องเสียง การใช้คำที่มีเสียงใกล้เคียงกัน การซ้ำรูปและออกเสียงเหมือนกัน และการซ้ำรูปบางส่วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเรื่องเพศ

โสมพิทยา คงตระกูล (2538) ศึกษาเรื่องการจำแนกความต่างตามเพศในการใช้สรรพนาม บุรุษที่ 1 และ คำลงท้ายบอก ความสุภาพของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสรรพนาม บุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของผู้พูดเพศชาย เพศหญิง และ เพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง และเพื่อศึกษาการแปรของการใช้คำสรรพนาม บุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง เปรียบเทียบกับของเพศชายและของเพศหญิงตามบทบาทของผู้พูดและผู้ฟัง ที่สัมพันธ์กัน ความสนิทสนม และเพศของผู้ฟัง โดยศึกษาข้อมูลที่ได้ ออกแบบสอบถามซึ่งสุ่มตัวอย่างจากนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ทุกชั้นปี จำนวน 433 คน แยกเป็นเพศชาย 25 คน เพศหญิง 392 คน และเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง 16 คน ผู้วิจัยแบ่งประเภทของคำสรรพนามและคำลงท้ายที่พบในข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) คำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศชาย ได้แก่ ผม และ ครับ 2) คำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศหญิง ได้แก่ หนู ดิฉัน น้อง เรา ข้า เขา และ คะ จะ ขา จ๊ะ จำ อะ และ 3) คำสรรพนามและคำลงท้าย ไม่บอกเพศ ได้แก่ ลูกใช้ชื่อ และ อะ ทอดเสียง ไม่ใช่ ผลการวิเคราะห์แสดงว่า เพศชาย เพศหญิง และเพศชายที่มีจิตใจ เป็นหญิงใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายต่างกัน คือ เพศชายใช้คำสรรพนามและ คำลงท้ายบอกเพศชาย เพศหญิงใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศหญิง ส่วน เพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงใช้ทั้งคำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศชาย และ บอกเพศหญิง แต่ทั้ง 3 กลุ่มมีการใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายไม่บอกเพศ เหมือนกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าการใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายของเพศชาย เพศหญิง และเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้พูดและ ผู้ฟังที่สัมพันธ์กันและความสนิทสนม คือ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นพ่อแม่หรือ ผู้ที่สนิท เพศชายและเพศหญิงจะใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายไม่บอกเพศ มากกว่าเมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นครูหรือผู้ที่ไม่สนิท ส่วนเพศชายที่มีจิตใจ เป็นหญิงจะใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศหญิง และคำไม่บอกเพศ เพิ่มขึ้นเมื่อพูดกับพ่อแม่หรือผู้ที่สนิทมากกว่าเมื่อพูดกับครูหรือผู้ ที่ไม่สนิทแต่ไม่พบว่าเพศของผู้ฟังมีอิทธิพลต่อการใช้คำสรรพนามและ คำลงท้ายของทั้ง 3 กลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเรื่องอายุ

ศรวนีย์ สรรคนุกรนุรักษ์ (2542) ศึกษาการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันของผู้พูดต่างวัย โดยมีสมมติฐานว่า ผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันมีการใช้ลักษณนามกลาง (generic classifiers) และคำลักษณนามซ้ำคำนามแทนคำลักษณนามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ และใช้รูปแบบนามวลีที่มีคำลักษณนามหลากหลายกว่าข้อสรุปหลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ที่มีในอดีต ส่วนสมมติฐานของตัวแปรทางสังคม นั้นคือ อายุ มีอยู่ว่า ผู้พูดที่มีอายุมากจะใช้คำลักษณนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานและใช้รูปแบบนามวลีที่มีคำลักษณนามตรงตามไวยากรณ์มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ผลการวิจัยนั้นได้ตรงตามสมมติฐานเพียงแค่บางส่วน คือ ผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันใช้คำลักษณนามกลางและคำลักษณนามซ้ำคำนามแทนคำลักษณนามตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานเป็นจำนวนมากและใช้รูปแบบนามวลีหลากหลายกว่าข้อสรุปหลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ ส่วนประเด็นที่ขัดแย้งกับสมมติฐาน คือ การเกิดร่วมกันของคำลักษณนามกับคำนามพบว่า ผู้พูดที่มีอายุน้อยใช้คำลักษณนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานมากกว่าผู้พูดที่มีอายุมาก ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากผู้พูดอายุน้อยส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยศึกษา จึงมีความใกล้ชิดกับการใช้คำลักษณนามที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์มากกว่า ส่วนประเด็นการใช้รูปแบบนามวลีพบว่า ผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุต่างใช้รูปแบบนามวลีหลากหลายในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน